

تحلیل و واکاوی قلمرو و آثار معاملات غرری در فقه اسلامی و حقوق ایران

عبدالحمید محسنی راد

کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

چکیده

در روابط اجتماعی انسان‌ها، قراردادهای، معاملات و دادوستدها، بخشی ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. با توجه به این که مردمان از دیرباز نیازمند تعاضد و تعامل با یکدیگر از طرق مختلف مانند داد و ستد و غیره بودند؛ لذا این امر مستلزم عقدی بود که میان آن‌ها برقرار باشد، پس برای این کار معاملاتی به وجود آمد و برای این که این معاملات در معرض غرر قرار نگیرند، مستلزم هوشیاری خاص افراد بوده است. تحقیق حاضر با هدف بررسی غرر در معامله در فقه و حقوق اسلامی انجام گرفته است که با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و به صورت توصیفی و تحلیلی می‌باشد. مسئله غرر در مبادلات همواره مدنظر فقه شیعه بوده است و مسلمانان همواره سعی در اجتناب از مبادلات غرری داشته‌اند. معامله غرری مبادله‌ای است که به نحوی از انحاء، عاقبت و نتیجه آن مبهم باشد و این ابهام سبب ایجاد احتمال زیان در حد غیرمتعارف شود. به طور کلی سه مورد اصلی در غرر شامل غرر ناشی از ابهام در اصل وجود مبیع، غرر ناشی از وجود ابهام در صفات مبیع و غرر ناشی از وجود ابهام در قدرت بر تسلیم مبیع مطرح است. از جمله معاملاتی که در بحث مدیریت ریسک در دنیا کاربرد زیادی دارد، معامله اختیارات بر روی سهام می‌باشد که شبهه غرری بودن این معاملات از جمله شبهه‌هایی است که در به‌کارگیری این ابزار مالی همواره محل بحث بوده است. با نگاه دقیق فقهی می‌توان نتیجه گرفت که مبادلات این ابزار شامل دو بخش معاوضه تعهد با ثمن و بیع حق می‌باشد. در حقوق اسلامی به دلیل فقدان پاره‌ای از شرایط اساسی، برخی از معاملات و قراردادهای اعتبار و نفوذ ندارند؛ از جمله این معاملات می‌توان به معاملات غرری اشاره نمود.

واژه‌های کلیدی: معاملات، غرر، عقد بیع، فقه اسلامی، حقوق ایران.

مطالعات علوم سیاسی، حقوق و فقه

دوره ۴، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۷، صفحات ۹۸-۹۱